

Početna stranica » Kategorija » Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara IV

| Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara IV

TIJANA VUKIĆ 14. KOLOVOZA 2021.

IZDVOJENO, MEDIJI

*Kako glavni urednici hrvatskih medija percipiraju akademsko obrazovanje novinara u Hrvatskoj, koliko je ono važno iz perspektive politike zapošljavanja u redakcijama, kako surađuju s akademskim institucijama koje obrazuju novinare, cijene li kvalificirane novinare, kakav je njihov status te koliko je kvalificiranih novinara zaposleno u redakcijama pitanja su koja mogu i trebaju postavljati i znanstvenici i stručnjaci i opća javnost jer o tome se premalo zna. Naime, u hrvatskim je znanstvenim i stručnim časopisima nedovoljno istraživanja usmjerenih urednicima hrvatskih medija, posebno onih koja ispituju njihove stavove, analiziraju uređivačke politike, način rada i slično (npr. **Perišin**, 2004 i 2008; **Tkalec** i **Krušelj**, 2019). O tim se temama najčešće donose zaključci na temelju istraživanja nekih drugih predmeta, na temelju medijskog sadržaja te iskustava i saznanja pojedinačnih autora. U kontekstu obrazovanja novinara dosada ništa slično nije objavljeno.*

*Da ste me, dakle, prije razgovora sa sljedećim sugovornikom ovog serijala tekstova, **Draženom Klarićem**, glavnim urednikom Večernjeg lista, pitali ima li među glavnim urednicima hrvatskih medija onih koji zagovaraju humanističko novinarstvo i aktivno se za njega zalažu, na temelju svojega višegodišnjeg iskustva kao novinarka i urednice u različitim medijima u različitim razdobljima te saznanja koja sam stekla istražujući akademsko obrazovanje novinara, rekla bih – premda su u manjini, vjerojatno da, ali u medijskom sustavu i s njime povezanim sustavima, koji vrve neriješenim problemima, nemaju mogućnost to i provoditi. Drago mi je što sam se prevarila. Moj pogled na hrvatsku medijsku industriju nakon ovoga razgovora više nije isti jer je očito da i u tom segmentu postoji potencijal za promjenu. Usto, Klarić i ja dijelimo mišljenje o ključnim stavkama novinarske profesije i obrazovanja – novinar u svim profesionalnim okolnostima treba prije svega djelovati iz pozicije ljudskosti, što*

onda povratno iskazuje i njegovu profesionalnu veličinu. Na tome bi se najviše trebalo raditi kada govorimo o razvoju studijskih programa koji obrazuju novinare. Klarić naglašava i važnost snažnije povezanosti redakcija s akademijom, osiguravanje šireg, općeg znanja u sadržaju studijskih programa i razvijanje posebnih studentskih interesa izbornim kolegijima. S obzirom na to da je diplomirao novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti, da je više od 25 godina u struci, da je kao predavač dosada surađivao s nekoliko institucija koje obrazuju novinare, a radio je i kao konzultant na raznim medijskim projektima u Hrvatskoj i zemljama u okruženju, ima uvid iz različitih kutova u problematiku obrazovanja novinara u Hrvatskoj te smo o njoj malo dulje od sat vremena razgovarali sredinom srpnja putem jedne konferencijske platforme, ponovno na virtualnoj relaciji Pula – Zagreb.

Od ukupnog broja zaposlenih na poslovima novinara u Večernjem listu, koliko je u ovom trenutku onih s novinarskom ili srodnom (masovni mediji, komunikologija) kvalifikacijom?

Više od 50 posto je onih koji imaju novinarsku ili srodnu kvalifikaciju. Od tog broja, trideset dvoje je diplomiranih novinara, tri su magistra komunikologije, četiri magistra novinarstva i petnaestak je prvostupnika studija koji obrazuju novinare. U taj broj ubrajam i devetero diplomiranih politologa i jednog magistra politologije. Ostali zaposleni također imaju visoku stručnu spremu, a u najvećoj su mjeri diplomirali na filozofskom, ekonomskom i pravnom fakultetu te fakultetu za fizičku kulturu, a oni, na primjer, rade u sportskoj redakciji. Nekolicina je novinara sa srednjom stručnom spremom, ali ti novinari imaju bogato novinarsko iskustvo.

To su pozitivni podaci. Kad ste se već dotaknuli sektorskog novinarstva, nastavimo tim putem. Mislite li da bi, kada bi već zaposleni novinari s nenovinarskom visokoškolskom kvalifikacijom stekli i nju, to bila dodana vrijednost njihovim novinarskim kompetencijama?

Mogao bih postaviti dodatno pitanje. U čemu bi se oni konkretno trebali usavršiti? Radi se o kolegama koji već imaju izrađen stil pisanja, koji su prošli Večernjakovu novinarsku školu kad su došli u redakciju kao mladi studenti, znaju pravila Etičkog kodeksa Večernjeg lista, koji je podosta sličan Kodeksu časti hrvatskih novinara Hrvatskog novinarskog društva, prošli su pravila pisanja, posebno s naglaskom na dvostrani pristup. Kako i ja predajem na takvu studiju, i mene zanima što bismo ih mi predavači još mogli naučiti, a što je važno za njihovo poimanje svijeta o kojemu pišu. Sportski novinari odavno više ne pišu samo o sportu jer je, nažalost ili nasreću, sport i golem biznis, tako da moraju razumjeti npr. financijske transfere nogometaša, razloge zbog kojih neki od najvećih svjetskih poduzetnika kupuju sportske klubove itd. Kad se netko bavi novinarstvom 15 – 20 godina, takva potreba za njega ne postoji. Ima je za one koji tek ulaze u redakciju, a završili su neki drugi studij koji ne obrazuje novinare. Oni bi trebali odmah upisati ono što je nekad imao

Fakultet političkih znanosti u Zagrebu, koji je svojedobno za novinare paralelno obrazovao one koji studiraju nešto drugo ili su oni koji su već bili u tom poslu, a prethodno nisu bili završili novinarstvo, naknadno upisivali taj dvogodišnji studij. I to je bilo dobro.

“ *Novinar uvijek mora imati na umu da je on Novinar, s velikim “N”, jer jedno su njegove*

Nastavno na tu temu, u znanstvenim radovima koji se bave medijskim istraživanjima i istraživanjem obrazovanja novinara u Hrvatskoj nerijetko se kvalifikacija novinara, odnosno nedostatak stručne kvalifikacije, dovodi u vezu s (ne)stručnim obavljanjem novinarskog posla, a onda i s kvalitetom medijskog sadržaja...

osobne simpatije, svjetonazor i preferencije, a drugo kad piše o onima koji mu ideološki nisu bliski

Na primjeru *Večernjeg lista* vidimo da je većina zaposlenih u redakciji završila jedan od studijskih programa javnih ili privatnih institucija koji obrazuju novinare ili da ga još studiraju što pokazuje da je interes studenata takvih studija da se stvarno zaposle u redakcijama velik. Drugo, mogućnost koja se pojavila prije petnaestak godina da studenti na nekom drugom studiju, na drugom fakultetu, slušaju kolegije po izboru, smatram dobrom. Tako, naime, dobivate novinara koji je, na primjer, neke predmete odslušao na ekonomiji i vlada svim potrebnim alatima i znanjem – zna napisati tekst, staviti ga u kontekst, poštovati profesionalne standarde i kodeks časti – a istovremeno pokazuje određenu usmjerenost i ekspertizu za neko dodatno područje. Ipak moramo podcrtati: novinari su doktori opće prakse. Bitno je da novinar dođe s fakulteta sa što širim znanjem i interesima, a i kroz posao će se izbrusiti i odlučiti čime se želi baviti pa će se moći u tome dalje usavršavati. Nije dobro stvarati novinare koji će se baviti isključivo sportom, ekonomijom ili politikom jer intenzitet redakcije ponekad potpuno mijenja njihove želje. Tako se nerijetko dogodi da se mladi čovjek ne snađe u nekom području u kojemu misli da bi bio dobar, ali zato uspije u drugome. Ponavljam, dobro je da novinari u redakcije dolaze sa studija koji

obrazuju novinare i da imaju što šire znanje jer, generalno, u društvu nedostaje onih s kompetencijom za sagledavanje šire slike, pa tako i mladih novinara, a ta je kompetencija potrebna da bi mogli adekvatno obraditi temu o kojoj pišu.

I ja smatram da je vanjska izbornost, koja je izrazito popularna, prednost današnjeg studiranja, no s druge strane mi se čini da bi uža specijalizacija doprinijela razvoju deficitarnih medijskih tema i oblika, čega u hrvatskom medijskom prostoru kronično nedostaje. Naravno da se interesi novinara uvijek mogu izmijeniti i oni se tijekom vremena, kao i zaposlenici u drugim strukama, razvijaju i preusmjeravaju. Ne bi li, međutim, uopćeno gledajući, redakcije trebale težiti ulaganju u stručne osobe koje bi se mogle dubinski posvetiti pojedinoj temi? Na taj se način razvija i kultura sektorskog novinarstva koja, čini mi se, iz stručne perspektive, u poplavi informacija i novog načina produkcije medijskih sadržaja polako zamire.

Slažem se, ali opet imam dvojbe i pitanja. Što je snaga *Večernjeg lista*? To su upravo sektorski novinari. Novinari koji se cijeli svoj radni vijek bave onim što ih je izazvalo, što im se u jednom trenutku činilo zanimljivim, pa tako prate vladu, sabor, sudstvo, ekonomiju itd. Tu zapravo nema mogućnosti izbora. Sektorsko novinarstvo mora opstati da bismo tu veliku količinu informacija mogli staviti u kontekst i pomoći onima koji se ujutro probude da sagledaju pravu sliku jer znaju da je novinar izradio sažetak ključnih informacija. A na nama je da na nekom drugom mediju provjerimo jesu li sve informacije uspjele probiti vrata i ući u javni prostor.

Međutim, bilo bi dobro da se na studijima koji obrazuju novinare osmisli sustav vježbi za one koji pokazuju poseban interes za, primjerice, kulturu, gospodarstvo ili politiku.

Tako bi dodatno brusili svoje znanje. Bojim se da bi bilo teško organizirati studij na kojemu bi postojala još uža specijalizacija, primjerice samo za manjinsku politiku ili za probleme mladih. Stoga preporučujem profesorima i mentorima da prepoznaju afinitete svojih studenata i da ih usmjere tako da u završnim radovima obrađuju teme kojima bi se voljeli baviti i u kojima su dobri. Potom je njihov zadatak da te svoje interese prezentiraju na razgovoru u redakciji i iskažu je li ta tema ono u čemu bi se željeli razvijati. Možda je to bolja opcija, ali ne isključujem vašu ideju.

Moglo bi se isto tako, na primjer, studentima na višim godinama modularno nuditi posebne skupove kolegija s različitih sastavnica pojedinih visokih učilišta kojima bi se zaokružile odabrane teme ili im omogućiti da sami kreiraju svoje tematske module.

Slažem se. I pozdravljam činjenicu da se studijski programi koliko-toliko usmjeravaju prema medijskoj specijalizaciji, pa će tako npr. Tena Perišin uzeti one koji se žele baviti televizijom, **Marina Mučalo** one koje zanima radio, a **Igor Kanižaj** one koji žele u tisak. Važno je da novinar ima opće znanje, ali je jednako važno, ako odlazi npr. na televiziju, da zna osnove tog medija. Tako će se lakše uvesti u posao, brže će se prilagoditi.

“ *Moramo shvatiti da činjenice moraju biti toliko čvrste i provjerene*

Kakva je suradnja *Večernjaka* sa studijima koji obrazuju novinare?

Izvrсна. Prije svega imamo dugogodišnju suradnju s Fakultetom političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, smjer Novinarstvo, čiji

da su neupitne prije nego što krenemo u napad na nekoga te da ne smijemo napasti, a da se nismo prethodno čuli s tom osobom

nam studenti dolaze na praksu. Neki su od njih, otkad sam ja na poziciji glavnog urednika, već preuzeli neke od ključnih pozicija u redakciji: jedan kolega je zamjenik urednika vanjske politike, druga kolegica u ovome trenutku vodi dokumentarnu sekciju Večernjeg lista, treći je važno pero u crnoj kronici, četvrta u unutarnjoj politici... Već su se etablirali i našli svoje mjesto pod suncem. Moj je prijedlog, a već smo o tome

i razgovarali, da se nastava izvodi u gradskoj rubrici Večernjeg lista. Svi bi imali obvezu dolaska 10 – 15 dana, a mogao bi doći i njihov profesor te bi se teorijski dio odmah povezo s redakcijskom praksom. Mislim da bi takve inicijative trebale dolaziti od institucija koje obrazuju novinare jer je njima u interesu da im studenti budu u redakcijama i uče, da gledaju kako se radi, kako se stvaraju kontakti, kako se gradi povjerenje urednika i kolega novinara. Tako će im se otvoriti i mogućnost za zaposlenje jer mi nove snage apsolutno trebamo. Svima bi bilo korisno da dođu kad god mogu jer će baš zahvaljujući tom iskustvu puno lakše i brže ući u redakcijski život.

Prema svemu što ste rekli, bi li se moglo reći da je, u ovom kontekstu u kojem smo dosad razgovarali, *Večernji list* jedan od primjera dobre medijske prakse?

Teško mi je reći možemo li biti primjer, ali to jest kontinuitet Večernjeg lista koji podržavam. Ovdje je takav pristup oduvijek i nastaviti ćemo tako i dalje. Nekad su redakcije činili studenti s ekonomije, prava i filozofskog fakulteta, a otkad je otvoren

studij Novinarstvo u Zagrebu, redakcije smo pomalo počeli puniti studentima toga i drugih studija koji obrazuju novinare.

Kad govorimo o mladima, mnogi medijski stručnjaci, ali i znanstvenici, upozoravaju na trend zapošljavanja mladih nestručnih osoba na poslovima novinara. Medijska poduzeća primarno vode računa o izdavačkoj politici i ekonomiji svog poslovanja pa se ponavlja teza da je to medijskim poduzećima s jedne strane jeftinije, a s druge ih lakše prilagode uređivačkoj politici. Na koncu ih, međutim, poslodavci brzo mijenjaju, što šteti novinarskoj struci. Kako vi vidite taj trend?

Nažalost, situacija u medijskoj industriji u posljednjih je petnaestak godina daleko od idealne. Mi smo jedna od rijetkih glupih (bez navodnika) industrija koja je u jednom trenutku dopustila da se redakcijski sadržaj na internetu plasira besplatno. Da pitate i tadašnje gure medijske industrije zašto se to dogodilo, mislim da bi vam teško odgovorili. Zašto bananu, jabuku ili žvakaću gumu moramo platiti, a medijski sadržaj ne moramo? Složit ćete se da to nije normalno. No to nije jedini problem. Jedno je vrijeme, naime, postojala fama da veliki oglašivači uređuju medijske sadržaje. To jednostavno nije istina, jer velikih oglašivača, pogotovo kad su u pitanju tiskani mediji, više nema. Ako ih i ima, puno su manje zastupljeni nego prijašnjih godina, i to uglavnom na televizijama. Dogodilo se to da je medijska industrija upala u problem i počela se baviti preživljavanjem. A onda, kako to već ide s preživljavanjem, ne birate najbolje i najkvalitetnije, nego one koji će u kratkom vremenu izbaciti što više tekstova, koje ćete ionako besplatno objaviti na svojim mrežnim stranicama. Nasreću, postoje tradicionalne redakcije poput naše.

Današnji uspjeh možemo zahvaliti radu svojih prethodnika iz 1960-ih, 1970-ih, 1980-ih i 1990-ih godina, koji su uspostavili čvrst sustav vrijednosti i profesionalne operativne procese, koje mainstream mediji, uključujući katkad i nas, nažalost zaboravljaju ili gube. Nas je održalo to što su taj tradicionalni sustav vrijednosti i proces proizvodnje bili toliko ukorijenjeni, toliko jaki, da ih nikad nismo potpuno izgubili, pa smo im se lakše mogli i vratiti.

Što to konkretno znači?

To znači da mora postojati spoj iskusnih, starijih kolega i mladih. Na primjer, u svoje smo redove doveli bivšega glavnog urednika *Novog lista*, iskusnoga novinara s godinama rada u redakciji, ali i studente. I oni danas surađuju. On prenosi svoje iskustvo i znanja, a oni svoju energiju i mladost. Za to nisam zaslužan ja, taj sustav vrijednosti vjerojatno imaju i druge starije redakcije. Znači, ne mogu redakciju činiti samo mladi. I ja sam bio mlad i pun energije, ali su mi uvijek trebali stariji kolege da me usmjere, da mi pomognu sagledati kontekst. Isto tako, stariji kolege ne mogu bez mladih. Htjeli – ne htjeli, u jednom trenutku uđete u komfor-zonu te vam je potreban novi impuls, a njega donose mladi kolege. Imam sreću što sam dio redakcije u kojoj ljudi žive novinarstvo. Nažalost, sila prilika natjerala je mnoge redakcije da uzimaju mlade na poslove novinara i da ih brzo mijenjaju. Nema tu nikakve urote niti to treba osuđivati.

Nažalost, ni publika, a ni vlastodršci nisu razumjeli koliko su im važni profesionalni nezavisni mediji koji neće naletjeti na prvi klik, koji neće popustiti pod prvim naletom strasti i euforije. Iako danas živimo tako, ja sam i tu optimističan jer mislim da je ta

sinergija iskustva i mladosti ključna. Oni koji su kao mladi došli u redakciju zauzeli su više pozicije i mogu biti životni i profesionalni vodiči mladim novinarima.

Možemo li, dakle, zaključiti da medijska poduzeća imaju razvijenu politiku zapošljavanja i za poslove novinara? To se ne događa stihijski, već strateški i planirano?

Apsolutno. Ja, na primjer, već sada znam – naravno, život je čudan pa ne znamo što se sve može dogoditi – tko bi trebao biti glavni urednik *Večernjeg lista* za sedam godina, tko bi me trebao naslijediti. To zna i vlasnik, jer sam mu to izložio. I ne samo to, zna se i tko bi trebao biti sljedeći ako zbog bilo kojeg razloga odstupim. Kao i u svemu drugome, postoje organizacija, planiranje i budžetiranje, pa znate, na primjer, da *Večernji list* od lipnja 2021. pokreće premium sadržaj na digitalnim platformama, a da biste to ostvarili, trebate urednika. To, dakle, planirate u budućem budžetu i sad, evo, već mjesec dana razgovaramo s nizom osoba da vidimo koga možemo naći za to što nam treba.

Mislite li da će se situacija, u tome smislu da se medijska industrija snažnije usmjeri prema potraživanju novinara s kvalifikacijama koje će se onda nadograđivati

---

“ *Fakulteti moraju biti prisutni u redakcijama, a onda ostavljam sebi pravo da biram koga u redakciji želim jer novinarstvo nije samo pitanje znanja već i ambicije, energije, želje i novinarskog instinkta, koji ili imate ili nemate*

iskustvom, promijeniti na bolje? Doduše sad smo ponovno u zdravstvenoj krizi, ali kad sve to polako bude iza nas...

Mislim da ni društvo, a ni država, ne samo Hrvatska već i sve druge na svijetu, nemaju izbora. Uruši li se profesionalno novinarstvo koje daje kontekst i koje daje pogled na širu sliku, uružit će se civilizacija kakvu poznajemo. Nitko se od nas ne želi jednog dana probuditi i da nam neka umjetna inteligencija, naš pametni asistent, preko algoritama ponudi vijesti koje nas, na primjer, neće uznemiriti. Ja sam onaj *homo sapiens* koji želi znati što se oko njega događa. I danas uživam čitati tekstove ljudi s kojima se ne slažem jer mislim da je to ključno da se kao ljudska bića nastavimo razvijati i stvarati nove vrijednosti. U tome su nevjerojatno bitni mediji za koje smatram da su prošli svoju katarzu, kako u Hrvatskoj, tako i u svijetu. Od optuživanja da su HDZ-ovi, SDP-ovi, plaćenici, ovakvi, onakvi. Što se društvenih mreža tiče, i one su eksplodirale do kraja, dalje više ne mogu. Sad znamo da informacije na Facebooku nisu posve istinite i zbog toga ponovno raste povjerenje u redakcijsko novinarstvo.

S druge strane, ako osobe s drugim kvalifikacijama zauzimaju radna mjesta kvalificiranim novinarima, oni čekaju na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje pa su i sami primorani raditi negdje drugdje. Mnogi se tako zaposle i u industriji odnosa s javnošću, oponentskoj struci.

Taj je problem uzajaman. I oni koji završe PR rade u novinarstvu, što nikako ne bi trebalo biti. Smatram i da bi trebalo ukinuti mogućnost da netko tko upiše novinarstvo studira i PR jer su to dva različita svijeta. U svakom slučaju, tko se želi

baviti novinarstvom mora ulagati u sebe, nadograđivati svoje znanje, širiti kontakte i vidike. Biti novinar znači cijeli život učiti i puno čitati. Učenjem i iskustvom izgrađujemo se kao osobe i profesionalci s jakim etičkim vrijednostima. U tom slučaju vrata redakcija puno su vam otvorenija nego nekima koji dolaze s drugih fakulteta.

Vlasnik *Večernjega lista* je strana tvrtka. Uvjetuju li oni način zapošljavanja novinara, potrebne kompetencije ili nešto slično?

Ne. Tu odluku moraju donositi i za to su plaćeni oni koji vode operativni posao u Hrvatskoj. Kao što znate, *Styria Media Group AG* nema jednog vlasnika. To je zaklada stara 160 godina koja svoj profit distribuira na dva načina – u razvoj medija ili u dobrotvorne svrhe. Postoji statut koji je usmjeren prema novinarstvu i novinarima pa je meni i s te strane lakše raditi svoj posao. No, uprava i glavni urednik su ti koji kreiraju nova radna mjesta. U tom kontekstu, bitno je naglasiti da se nakon pedesetak godina otvaraju radna mjesta koja prije nisu postojala, npr. videourednik, urednik premiuma, producent i tako dalje, a sve zbog novosti u poslovanju medija. Zapošljavanje danas, dakle, nije samo planiranje nego i odgovor na promjene.

Da, medijska je konvergencija učinila svoje. Kad smo se već dotaknuli stranog vlasništva, kratko ćemo skrenuti s teme. Kako Vi vidite činjenicu da je velik dio hrvatskih medija, pogotovo onih s dugom tradicijom, u stranom vlasništvu?

Period u kojem se promoviralo da se mora izaći iz državnog vlasništva bio je jako intenzivan, ali se ta inicijativa pokazala ispravnom jer su sve medijske kuće koje su bile u državnom vlasništvu, poput *Vjesnika*, loše završile. Pogotovo ulaskom Hrvatske u Europsku uniju jer je nemoguće zaustaviti razmjenu i širenje stranog kapitala.

Pokazalo se da je ta kupnja najčešće imala smisla ako vlasnik dolazi iz medijske industrije, a hrvatski mediji loše su prolazili kad su ih kupovali oni koji se ne bave medijskim biznisom. Smatram da su takve investicije dobre jer smo sad unutar EU, svi se držimo istih pravila, a i profesionalni standardi isti su svugdje u svijetu. Ključno je da poštujemo hrvatske zakone, zakone EU, da razvijamo isti ili sličan odnos prema zaposlenicima i društveno odgovorno poslovanje sve dok se to ne kosi s interesima društva u kojem živimo.

Vratimo se temi obrazovanja novinara. Visokoškolska kvalifikacija općenito se smatra garancijom stručnosti. Može li se iz perspektive medijske industrije pronaći mehanizam kojim bi se poslodavci obvezali da zapošljavaju u potpunosti, ili u najvećoj mjeri, one s novinarskom kvalifikacijom?

Ja bih to izbjegao. Bilo kakva prisila uvijek završi loše. Nema za tim potrebe jer je velika većina novinara koja radi u redakcijama ipak s visokoškolskom stručnom kvalifikacijom. Nisam za to. Mislim da je ključna suradnja između institucija koje obrazuju novinare i redakcija, čime bi se trebalo osigurati da u redakcije konstantno dolaze mladi ljudi, i to ne samo u obliku obvezne prakse nego i da su studenti više puta u redakciji tijekom svog obrazovanja. Fakulteti jednostavno moraju biti prisutni u redakcijama, a onda ostavljam sebi pravo da biram koga u redakciji želim jer novinarstvo nije samo pitanje znanja već i ambicije, energije, želje i novinarskog instinkta, koji ili imate ili nemate.

Što se događa nakon što studenti prvi put dođu u redakciju? Molim da opišete taj proces.

Najprije razgovaramo s njima da vidimo koji su njihovi afiniteti: netko bi u kulturu, netko u sport, netko na web, netko u gradsku. Nakon toga pozovu se urednici tih rubrika, obave se razgovori, dodijele im se mentori i oni su vrlo brzo već na terenu, gledaju kako se piše. Nakon već 2 – 3 dana i oni pišu tekst, mentor to pregledava i objavljujemo njihove tekstove da vide svoje ime, inicijale, u novinama ili na portalu. Takav je proces u *Večernjaku* posljednjih 40-ak godina. Bitno je da odmah imaju osobu kojoj realno odgovaraju, od koje uče. U protivnom će se pretvoriti u „kava gore – kava dolje“. Ja jesam za kavu, ali ako na kavu idu s mentorom.

Koliko dugo traje razdoblje takva pripravištva u vašoj redakciji?

Nije dug taj period, najviše do tri mjeseca, iako se i unutar toga vremena osobi nešto plati da ima osjećaj da je nešto zaradila, a onda se dalje s urednikom rubrike dogovaraju detalji i nastavlja raditi. Najčešće se radi o novinarima studentima koji su kod nas bili na praksi pa su preko ljeta nešto dodatno radili i realno su vrlo brzo ti ljudi zaposleni, na nekom ugovoru i s pripadajućom odgovornošću. Naravno da u tom procesu neki otpadnu, svojom voljom ili odlukom urednika, koji nisu vidjeli potencijal za budući razvoj. Ponavljam, novinarstvo je ipak nešto više od profesije, to je poziv, poseban način života na koji dio mladih ljudi nije spreman.

S jedne je strane, dakle, mentorski dio, a s druge Novinarska škola *Večernjaka* koju ste prije spomenuli?

Tako je. To je sada postalo dio *Styria Scoola* u kojem neki od naših najiskusnijih urednika drže predavanja. Mladi novinari uče najprije o profesionalnom okviru i kodeksu, potom urednici deska, gradske i politike objašnjavaju kako se radi u tim

redakcijama, zatim su organizirani posjeti redakcijama pa slijedi mentorstvo. To je proces koji je dosad jako dobro funkcionirao, organiziran je jednom godišnje i u njemu sudjeluju svi novi suradnici. Nakon toga se vrlo brzo vidi tko zbilja ima taj novinarski instinkt, želju i volju za ostankom i radom u redakciji. Uvijek to od petnaestak ljudi bude njih troje, četvero. Njihove su dvije najčešće adrese gradska rubrika, koju vodi stariji, iskusni urednik pa ja to i preporučujem, i web, kojemu mladi mnogo naginju, tamo je fluktuacija najveća. No puno ljudi nauči posao u *Večernjem listu* pa ode u neku drugu redakciju. U jednom smo periodu baš punili RTL, *Novu TV* itd. Iz jedne generacije uz *Večernji list* ostane njih dvoje-troje. I treba naglasiti da je to unatoč velikom broju studenata novinarstva koji su spremni odraditi šest mjeseci, a da nisu odmah postavljeni na najbolju poziciju, jer im to omogućuje da uopće shvate gdje i što mogu raditi, kako napredovanje ide i što ono znači na plaći.

Koliko traju takve edukacije?

Oko dva mjeseca, ali se to rastegne na čitavu godinu tijekom koje oni imaju sigurno 25 različitih predavanja uz praksu.

***Večernji list*, pretpostavljam, ulaže i u dodatno obrazovanje svojih novinara. Naime, novinarstvo je struka koja se stalno mijenja zbog čega je potrebno redovito stjecati nove kompetencije. Omogućavate li im profesionalna usavršavanja?**

Apsolutno. Mi imamo i *Večernji TV*, to je televizijski studio u kojem gostuju analitičari i kritičari, a uz to se i s terena uživo javljaju i naši novinari. I naravno, oni su prethodno prošli tu edukaciju – kako snimiti, što je bitno za videoprodukciju, kako se javljati

uživo i sl., a vježbaju i uče i oni koji vode TV emisije. Budući da sam ja iskusan televizijski novinar i radio sam edukacije i za druge televizije, ovdje ja to vodim.

Danas u *Večernjem listu* imamo zaposlene i snimatelje i svi su profesionalci. S druge strane, surađujemo i s vanjskim edukatorima kad je riječ o korištenju videa, uređivanju, kvaliteti i sl. Osim toga, na edukacije se ide i u inozemstvo, npr. za YouTube i drugo. Posebno inzistiramo na putovanjima *Večernjakovih* novinara kako bi iz prve ruke dobili uvid u ono o čemu pišu. Tako, na primjer, inzistiram na tome da onaj tko piše o reformi školstva ode na dva tjedna u Finsku, kad već finsko školstvo slovi kao uzor. Ili želim da budemo na putovanjima koja organiziraju Vijeće Europe, UN itd. Želim i da ljudi koji pišu o Kini i Japanu odu onamo i upoznaju te zemlje. S druge strane, mi još uvijek njegujemo sustav dopisništva pa tako imamo dopisnike u Rimu, Bruxellesu, Južnoj, Srednjoj i Sjevernoj Americi. Pokušavamo se ne pretvoriti u redakcijski medij, već želimo da su ljudi na terenu i da njeguju osnovne novinarske forme, što je privlačno i mladim novinarima.

To financira redakcija?

Tako je. Ili se prijavljujemo na natječaje za studijska putovanja, kojih je mnogo.

Osim što ste novinar i urednik, predajete i na visokoškolskim institucijama pa i s te strane imate uvid u akademsko obrazovanje novinara. Kako biste ocijenili aktualni sustav za obrazovanje novinara u Hrvatskoj? Koje su njegove prednosti, a gdje vidite mjesta za poboljšanje?

Odmah bih istaknuo da se sustav obrazovanja novinara prilagođavao i to mu je veliki plus. Neprekidno je pokušavao pratiti trendove. Uvijek sam podržavao to što na Fakultetu političkih znanosti postoji i radijsko, i televizijsko, i tiskano novinarstvo. Isto tako, predavao sam na Visokoj novinarskoj školi na VERN-u i Visokoj školi za komunikacijski menadžment *Edward Bernays* pa mogu reći da se i privatni fakulteti prilagođavaju, prate što tržište traži i očekuje. Oprečno tome, držim da bi sada trebalo stati na loptu jer je zadatak obrazovnih institucija da budućim novinarima usade što šire opće znanje. Naime, instant-novinarstvo nas zaglupljuje i zato je bitno da se ne odustaje od čitanja knjiga, da novinar koji završi novinarski fakultet mora znati **D'Hondtovu** metodu izračunavanja broja zastupnika u parlamentu. To je važnije nego da zna montirati prilog, što će naučiti u jednom semestru na četirima vježbama, a dalje će u redakciji usavršavati. Apeliram, dakle, na opće znanje, koje je danas važnije nego ikad i koje se kasnije kritički i analitički primjenjuje.

Što mislite o količini studijskih programa?

Mislim da nema potrebe da ih bude više. Premda se broj medija posljednjih godina namnožio, nije se povećao i broj radnih mjesta. O tome bi akademske institucije trebale voditi računa. Kad bismo zbrojili, bili bismo ponovno gdje smo bili prije 15 – 20 godina, iako su se pojavili RTL, Nova TV, N1 itd. Neke su stare redakcije nestale ili izgubile velik dio novinara ili radnih mjesta jer za njima jednostavno više nema potrebe. Ne treba nam hiperprodukcija ničega pa ni novinara. Koliko god to grubo zvučalo, treba se uskladiti i s količinskom potrebom redakcija u Hrvatskoj.

Da ponovimo, za vas je novinarstvo osim akademske kvalifikacije i poziv, zvanje, ono što dolazi iznutra. Spomenuli ste ranije u razgovoru da izdvajate one koji žive novinarstvo. Koji su to impulsi, kompetencije koje nisu činjenično znanje i stručne vještine, a trebale bi se usvajati na akademskim institucijama koje obrazuju novinara?

Ponekad kad susretnem svoje studente, neki su mi već i kolege, kažu da pamte poruku koju sam konstantno ponavljao, a to je – budite ljudi! Mi koji smo u novinarstvu i medijskoj industriji imamo veliku moć uz koju ide i velika odgovornost. Najlakše je izudarati nekog pojedinca, zaslužio on to ili ne, ali moramo biti i hrabri i sposobni da isto tako priznamo kad pogriješimo i napišemo i objavimo ispriku.

Moramo shvatiti da činjenice moraju biti toliko čvrste i provjerene da su neupitne prije nego što krenemo u napad na nekoga te da ne smijemo napasti, a da se nismo prethodno čuli s tom osobom. To je generalno postao problem hrvatskog novinarstva, to što se olako objavi priča na kraju koje čitamo ili čujemo nešto poput: “U nekoliko navrata pokušali smo stupiti u kontakt, no do zaključenja priloga nismo uspjeli dobiti odgovor.” U mnogim je slučajevima pitanje je li to uopće učinjeno.

Iznimno mi je ohrabrujuće čuti da predstavnik medijske industrije na tako visokoj poziciji zagovara humanistički pristup obrazovanju novinara jer je osmišljen Model novinarske ličnosti, temeljen na humanističkim vrijednostima i holističkom pristupu obrazovanju koji donosi strukturu akademskog sustava za obrazovanje novinara za produkciju novinarskog kadra sveobuhvatnih sposobnosti i kompetencija, za što je nužna sinergija između svih sustava s kojima je u bliskoj vezi, posebno s medijskim

(Vukić, 2017). Dakle, želimo da akademija producira Čovjeka-Novinara, s velikim početnim slovima.

Slažemo se, dakle, i u tome. Medijski sustav ima velik broj mehanizama kao što su Kodeks časti hrvatskih novinara, redakcijski kodeksi časti, Zakon o medijima i drugi zakoni koji omogućuju da se shvati što novinar treba biti. Nažalost, živimo u svijetu koji je brz, clickbait, pa se ponekad zaborave osnovni postulati te za novinare postaje najveći izazov sačuvati to veliko "Č" "iz riječi Čovječnost. Kad rade na tekstu, trebaju se izdignuti iz svojih svjetonazorskih, ideoloških i stranačkih preferencija. Tom izazovu svjedočili smo i nedavno u euforiji oko promjena u Zagrebu, kad su neki kolege „proklizali“ u odnosu prema političkoj platformi *Možemo!* i sad nastaju problemi kad se pojavljuju prve nedosljednosti. Da bi se to izbjeglo, novinar uvijek mora imati na umu da je on Novinar, s velikim "N", jer jedno su njegove osobne simpatije, svjetonazor i preferencije, a drugo kad piše o onima koji mu ideološki nisu bliski. Tada u sebi treba uključiti dodatne osigurače i dati šansu drugoj strani da progovori.

Veliki je problem i poštivanje novinarskih vrsta. Teorija već dvjesto godina govori da su vijest, izvještaj i reportaža s jedne, a komentar i kolumna s druge strane. Nažalost, u 95 posto medijskih sadržaja, pogotovo internetskih, nema nikakve razlike među tim novinarskim vrstama. I svi plješčemo kad se iznose naša stajališta, uvjerenja, naši pogledi na život, ali to nije novinarstvo. Tu je i problem kojemu ne može pomoći ni akademija, a to je snaga HND-a u vlastitoj samoregulaciji, koja realno više ne postoji, nije kao nekad. Samoregulacija znači da morate biti hrabri te osuditi i medij koji je do jučer podržavao vaša uvjerenja, a sad se ponio neprofesionalno. Novinari su prije

svoga ljudi sa svojim vrlinama i slabostima koji, kad sjednu za računalo s tipkovnicom i ekranom pred sobom, trebaju razmišljati o tome koliku moć imaju u tom trenutku i koliko im se i kako isplati boriti za prave stvari. A u toj borbi ne smije se vrijeđati one koji misle drugačije, nego se s njima treba sukobiti argumentima. To je četvrti problem, to što brojni mediji objavljuju vrijeđanja gora nego na društvenim mrežama.

Za kraj trebamo prokomentirati i činjenicu da, premda su uredničke pozicije u medijima pravilo i nužnost, u Hrvatskoj ne postoji ni studij uredništva ni tečaj tog tipa, kako ističu Tkalec i Krušelj (2019, str. 26-27). Navode tek nekoliko radionica na studijima novinarstva i obvezni kolegij na prvoj godini diplomskog studija Novinarstvo Sveučilišta Sjever. To, dakle, nedostaje. Obrazuju li se onda urednici u redakciji? To su zapravo novinari s dugogodišnjim iskustvom? Treba li za te poslove imati dodatne kompetencije? Koje? Treba li te sadržaje dodati studijima koji obrazuju novinare?

Ne bih se do kraja složio s uvažanim kolegama. Na studijima novinarstva mlade se novinare kroz literaturu, predavanja i vježbe upoznaje i s uredničkim poslovima. To je nužnost jer samo prikazivanjem cijelog procesa nastanka vijesti studenti mogu shvatiti kako funkcionira novinarstvo, što je to redakcijska burza, kako „prodati“ tekst uredniku, izboriti se za veći prostor ili minutažu. Na mojim kolegijima studenti su se okušali u uređivanju. Možda postoji potreba i za kolegijem Uređivanje, iako mislim da je to za mlade ljude prerano. No prava urednička škola je u redakciji. I jučer i danas urednici su, osim širokog novinarskog znanja, iznadprosječno informirani, to su osobe s izraženim organizacijskim sposobnostima, s osjećajem za priču i lideri koji vode

svoje novinare kroz sve izazove i uspjehe. Kolegijalnost je važna sastavnica svake redakcije pa je i držanje različitosti na okupu posebno važna osobina urednika.

Izvori:

Perišin, T. (2004). Profesionalni kriteriji selekcije vijesti i utjecaj javnosti. Politička misao, 41 (2), 85-93. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/22810>

Perišin, T. (2008). Televizijske vijesti: u potrazi za vrijednostima. Medijska istraživanja, 14 (2), 63-86. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/31323>

Tkalec, G. , Krušelj, Ž. (2019). Uredništvo – koncepti uređivanja u preddigitalno i digitalno doba. Koprivnica: Sveučilište Sjever.

Vukić, T. (2017). Od novinara do novinarstva – Studija novinarskih vještina. Pula-Zagreb: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Golden marketing-Tehnička knjiga.

*Lektorirala: **Majda Čolak**, prof.*

Prilog je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije u okviru projekta 'Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara', aktivnosti pridružene međunarodnom znanstvenom institucionalnom projektu 'Visokoškolsko obrazovanje novinara u digitalnom okruženju' (HEJDE)

Fakulteta za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

cjeloživotno obrazovanje   novinari   novinarske slobode

Tijana Vukić

POVEZANI ČLANCI
